

ingediend op **1992** (2023-2024) – Nr. 1
5 februari 2024 (2023-2024)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Binnenlands Bestuur,
Gelijke Kansen en Inburgering
uitgebracht door Bart Tommelein en Sam Van Rooy

over de survey 'Samenleven in Diversiteit',
de Barometer Samenleven
en het onderzoek 'Derde Generatie in Vlaanderen'

Samenstelling van de Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering:

Voorzitter: Kris Van Dijck.

Vaste leden:

Maaïke De Vreese, Nadia Sminate, Annabel Tavernier, Kris Van Dijck, Paul Van Miert;

Yves Buysse, Chris Janssens, Sam Van Rooy;

Katrien Partyka, Brecht Warnez;

Bob Savenberg, Bart Tommelein;

Staf Aerts, An Moerenhout;

Maxim Veys.

Plaatsvervangers:

Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Bert Maertens, Freya Perdaens, Elke Sleurs;

Adeline Blancquaert, Guy D'haeseleer, Kristof Slagmulder;

Koen Van den Heuvel, Hilâl Yalçın;

Stephanie D'Hose, Emmily Talpe;

Celia Groothedde, Jeremie Vaneeckhout;

Kurt De Loor.

Toegevoegde leden:

Lise Vandecasteele.

INHOUD

1.	Toelichting door het Agentschap Binnenlands Bestuur.....	4
1.1.	Onderzoeksproces	4
1.2.	Survey 'Samenleven in Diversiteit'	4
1.3.	Barometer Samenleven.....	7
1.4.	Derde generatie	9
2.	Vragen en opmerkingen van de commissieleden	11
2.1.	Tussenkoms van Nadia Sminate.....	11
2.2.	Tussenkoms van Sam Van Rooy.....	12
2.3.	Tussenkoms van Bob Savenberg	14
2.4.	Tussenkoms van Staf Aerts	14
3.	Antwoorden van de genodigden	14
3.1.	Antwoorden van minister Gwendolyn Rutten.....	14
3.2.	Antwoorden van Gerlinde Doyen en Tine Kil.....	16
4.	Bijkomende vragen van de commissieleden.....	16
5.	Aanvullende antwoorden van minister Gwendolyn Rutten.....	17
6.	Bijkomende tussenkoms van Sam Van Rooy.....	17

Bijlage: zie de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be

De Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering hield op 23 januari 2024 een gedachtewisseling over de survey 'Samenleven in Diversiteit', de Barometer Samenleven en het onderzoek 'Derde Generatie in Vlaanderen'. Aan de gedachtewisseling werd deelgenomen door de volgende sprekers:

- Gwendolyn Rutten, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen;
- Gerlinde Doyen, beleidsmedewerker Integratie en Inburgering, Agentschap Binnenlands Bestuur;
- Tine Kil, beleidsmedewerker Integratie en Inburgering, Agentschap Binnenlands Bestuur.

De getoonde presentatie is terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

1. Toelichting door het Agentschap Binnenlands Bestuur

1.1. Onderzoeksproces

Gerlinde Doyen stelt samen met Tine Kil de monitoringsinstrumenten van het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) voor. Zij focussen op de evoluties bij de Barometer Samenleven, de survey 'Samenleven in Diversiteit' en het onderzoek naar de derde generatie van buitenlandse herkomst.

In 2017 werd er een eerste editie van de survey 'Samenleven in Diversiteit' uitgewerkt. Na het veldwerk werden de data overgemaakt aan ABB en daar verwerkt. Nadien zijn er bijkomende analyses uitgevoerd door de Universiteit Antwerpen. Die resultaten zijn terug te vinden op de website van ABB. Voor de tweede editie liet ABB het veldwerk uitvoeren en nam het de verwerking op zich. Op een congres van 22 november 2023 werd alles voorgesteld. Een rapport kwam er niet, maar wel een speciale website. Er moeten nog bijkomende kwantitatieve en kwalitatieve analyses gebeuren. Die zullen worden uitbesteed. Via focusgroepen hoopt ABB verklaringen te vinden voor de cijfers.

1.2. Survey 'Samenleven in Diversiteit'

1.2.1. *Context en methodologie*

De spreker gaat over naar de inhoud en context van het onderzoek. Het doel is het in beeld brengen van aspecten van samenleven in diversiteit die niet in administratieve databanken te vinden zijn. In de tweede editie gaat het over de onderzoekspopulatie van Belgische, Turkse, Marokkaanse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst. Daar is nog de Afghaanse herkomstgroep bijgenomen als grootste groep vluchtelingen in Vlaanderen. Herkomst is gedefinieerd in het decreet betreffende het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid van 2013 als een persoon die wettig en langdurig in België verblijft en bij zijn geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat of van wie minstens een van de ouders bij de geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat.

Het gaat om een steekproef uit het Rijksregister waarbij 85 procent in het Vlaamse en 15 procent in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is getrokken. Per herkomstgroep wordt een steekproef genomen bij mensen tussen 15 en 85 jaar. Ze is representatief naar geslacht, leeftijd, nationaliteitshistoriek en graad van verstedelijking. Het gaat om een online- en face-to-facebevraging. Meer dan vijfduizend personen, of 48 procent van de steekproef, namen deel.

1.2.2. *De resultaten*

Uit een veelheid van gegevens licht de spreker er enkele uit. Op de website staan de details van alle vragen. Een eerste thema is de deelname aan de samenleving.

Van de anderstaligen, mensen die niet in Vlaanderen zijn opgegroeid als kind, geven zes tot zeven op de tien personen aan dat ze redelijk tot heel goed Nederlands begrijpen. Alleen bij mensen van Roemeense afkomst gaat het over minder dan de helft. Ten opzichte van 2017 is er een stijging bij de personen van Congolese herkomst. De significante stijgingen zijn in de grafieken altijd aangegeven met een driehoekje, andere verschillen kunnen te wijten zijn aan toeval.

Twee op de tien mensen van Roemeense herkomst geven aan geen Nederlands te begrijpen. Opvallend is het verschil met mensen van Afghaanse herkomst; bij hen is dat 5 procent. Beide groepen wonen nog niet zo lang in België, gemiddeld acht jaar voor de Roemeense en negen jaar voor de Afghaanse herkomstgroep. Er is een mogelijke link met inburgering. 79 procent van de Afghaanse respondenten volgde inburgering tegenover 22 procent van de Roemeense respondenten.

Een volgend aspect is de werkintensiteit van het gezin. Bij mensen van Belgische, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst werken in de grote meerderheid van de gezinnen beide partners. Bij personen van Marokkaanse en Turkse herkomst is dat minder dan de helft van de gezinnen. Bij personen van Afghaanse herkomst is het aandeel eenverdieners het grootst, 60 procent, en is ook het aandeel zonder werkenden het grootst, 24 procent.

Vijf tot zes op de tien personen van buitenlandse herkomst geven aan minstens één keer per week met personen van Belgische herkomst te praten in de buurt. Dat aandeel is bij drie groepen gestegen ten opzichte van 2017. Ook meer personen van Belgische herkomst praten minstens één keer per week met personen van een andere herkomst in de buurt, ongeveer een op de vier personen. De meerderheid van personen met een buitenlandse herkomst heeft minstens één vriend of kennis van Belgische herkomst. Toch geeft 26 procent van personen van Afghaanse herkomst aan dat ze geen enkele vriend of kennis van Belgische herkomst hebben. Bij personen van Belgische herkomst geeft een op de vier aan geen enkele vriend of kennis van een andere herkomst te hebben.

Ongeveer de helft van de mensen van Turkse, Marokkaanse, Poolse en Congolese herkomst wil meer personen van Belgische herkomst leren kennen. Bij Poolse en vooral Afghaanse herkomst ligt dat cijfer hoger. 84 procent van Afghaanse herkomst geeft aan meer personen van Belgische herkomst te willen leren kennen. Bij drie groepen is het aandeel gedaald. Bij personen van Belgische herkomst wil 33 procent meer personen van een andere herkomst leren kennen.

In 2022 stelde ABB verschillende vragen over digitale vaardigheden. Bij de herkomstgroepen is een tot drie op de tien personen niet in staat om digitale afspraken te maken. Opgesplitst tussen mannen en vrouwen is een aanzienlijk deel van de vrouwen van Afghaanse, Turkse en Marokkaanse herkomst niet in staat om een digitale afspraak te maken.

Nog een thema is het gevoel erbij te horen, 'social belonging'. De stelling 'ik heb het gevoel dat ik voor de samenleving evenveel meetel als andere burgers' werd in 2022 toegevoegd. Er kan dus niet worden vergeleken met 2017. Er wordt voor die vraag waar mogelijk opgesplitst tussen de eerste en tweede generatie. Bij de Poolse, Roemeense en Afghaanse herkomstgroep zijn er te weinig mensen van de tweede generatie om op te splitsen. Bij de personen van Poolse herkomst hebben bijna drie op de tien personen het gevoel voor de samenleving niet evenveel mee te tellen als andere burgers. Bij personen van de tweede generatie Marokkaanse en Congolese herkomst gaat het om meer dan twee op de tien.

Aan alle respondenten werden verschillende negatieve ervaringen voorgelegd die zich kunnen voordoen tijdens een opleiding, het zoeken naar een huis of werk, in de openbare ruimte enzovoort. Er werd hun telkens gevraagd wat ze dachten dat de

reden was. Verschillende discriminatiegronden werden voorgelegd, zoals geslacht, leeftijd, seksuele voorkeur, handicap, herkomst, huidskleur, geloof en financiële situatie. Het aantal personen dat het voorbije jaar minstens een van de voorgelegde negatieve ervaringen meemaakte in de openbare ruimte en aangaf dat dat was om redenen van herkomst, huidskleur of geloof, bedroeg bij personen van Congolese herkomst bijna vier op de tien. Bij de Marokkaanse herkomstgroep ging het om meer dan twee op de tien. Het aandeel bij mensen van Marokkaanse herkomst is gedaald ten opzichte van 2017.

Het laatste thema is de houding ten opzichte van diversiteit. Verschillende groepen van mensen werden voorgelegd als potentiële burens. Het aandeel dat het oké zou vinden als personen van Marokkaanse herkomst naast hen komt wonen, is gestegen ten opzichte van 2017.

Van de groep van Belgische herkomst geeft 40 procent aan niet gelovig te zijn. Bij de andere herkomstgroepen is slechts een kleine minderheid niet gelovig. Aan de personen die gelovig zijn werd de stelling voorgelegd: 'ik vind dat ik de Belgische wetten mag overtreden als die niet samengaan met de regels van mijn geloof'. Bij de Marokkaanse, Turkse en Congolese herkomstgroep gaat 17 procent akkoord met de stelling, bij personen van Afghaanse herkomst om 22 procent.

Er werden stellingen voorgelegd die de verhouding meten ten opzichte van gendergelijkheid, zoals: 'als er kinderen zijn in het gezin zou de vrouw het best thuisblijven in plaats van te gaan werken'. Ongeveer een op de vijf personen van Marokkaanse, Turkse, Roemeense en Afghaanse herkomst gaat daarmee akkoord. Bij Belgische, Turkse en Poolse herkomst is er een daling van het aantal personen dat vindt dat vrouwen het best thuisblijven. Bij mensen van Roemeense herkomst is er dan weer een stijging.

Ook de houding ten opzichte van h lesbiseksualiteit werd bevestigd. Bij mensen van Belgische en Poolse herkomst vinden acht op de tien personen dat h lesbiseks hun leven moeten kunnen leiden zoals zij dat willen. Bij de andere herkomstgroepen gaat het om vijf tot zeven op de tien personen. Er is een stijging ten opzichte van 2017 bij personen van Belgische, Turkse, Poolse en Congolese herkomst.

Juridische gelijkheid ligt moeilijker. Terwijl meer dan acht op de tien van Belgische herkomst akkoord gaat met de stelling 'het is goed dat twee personen van hetzelfde geslacht kunnen trouwen', ligt dat aandeel vooral lager bij mensen van Turkse, Marokkaanse, Congolese en Afghaanse herkomst. Dat aandeel is ten opzichte van 2017 gestegen bij de Belgische, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomstgroep.

1.2.3. *De conclusies*

Wat deelname aan de samenleving betreft, is het aandeel hoogopgeleiden gestegen ten opzichte van 2017, zowel bij Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse als vooral Congolese herkomst is dat zo, net zoals het aandeel tweeverdieners. Toch geeft de helft of meer respondenten van Congolese, Turkse en Marokkaanse herkomst aan dat ze geen onverwachte uitgaven kunnen doen van 1100 euro. Bij de Afghaanse herkomstgroep geeft meer dan 80 procent aan dat niet te kunnen.

Ten opzichte van de vorige bevestiging praten mensen vaker met personen van een andere herkomst in de buurt en nemen ze vaker deel aan gemengde verenigingen. Toch geeft ongeveer een op de tien personen aan geen vriend of kennis van Belgische herkomst te hebben. Bij de Afghaanse herkomstgroep is dat 26 procent. Bij personen van Belgische herkomst geeft 25 procent aan geen vriend of kennis te hebben van buitenlandse herkomst. Ongeveer de helft van de mensen geeft aan mensen van

een andere herkomst te willen leren kennen. Bij de mensen van Afghaanse herkomst is dat 84 procent, bij de mensen van Belgische herkomst 33 procent.

Buitenlandse herkomstgroepen nemen minder vaak deel aan het verenigingsleven. Het internetgebruik is gestegen, maar een aanzienlijk deel van alle herkomstgroepen heeft beperkte digitale vaardigheden. Vrouwen nemen minder vaak deel aan het verenigingsleven, doen minder vaak aan sport dan mannen, en bij bepaalde herkomstgroepen zijn ze ook minder digitaal vaardig.

Een grote meerderheid van de respondenten voelt zich thuis in België. Bij personen van Marokkaanse, Congolese en Afghaanse herkomst voelen zeven op de tien zich Belg. Bij een deel van personen van buitenlandse herkomst leeft het gevoel dat de samenleving de inspanning om erbij te horen niet waardeert. Personen van Poolse en Roemeense herkomst voelen zich het minst Belg, voelen zich minder vaak thuis en hebben een lagere stemintentie. Personen van Congolese, Turkse en Marokkaanse herkomst ervaren het meest discriminatie.

Personen van Poolse en Roemeense herkomst stonden het meest negatief ten opzichte van de diverse samenleving en zijn in 2022 positiever. Bij de meeste herkomstgroepen, waaronder de Belgische, is er een positieve houding ten opzichte van burens van buitenlandse herkomst. Het geloof is belangrijk bij de buitenlandse herkomstgroepen en 17 tot 22 procent van de gelovigen van Marokkaanse, Turkse, Congolese en Afghaanse herkomst vindt dat ze de Belgische wetten mogen overtreden als die niet samengaan met de regels van hun geloof.

Personen van Turkse en Poolse herkomst staan in 2022 meer open voor een schoonzoon of -dochter van een ander geloof. Er is een positievere houding ten opzichte van gendergelijkheid tegenover 2017, maar het verschil met de Belgische herkomstgroep blijft groot. Ook is er een positievere houding naar holebiseksualiteit bij verschillende groepen, maar er blijft ook hier een groot verschil met de Belgische herkomstgroep.

1.3. Barometer Samenleven

1.3.1. Opzet

Tine Kil licht toe dat het dashboard Barometer Samenleven een online-indicatoren-dashboard is dat indicatoren voor het integratiebeleid in beeld brengt. Het doel van het dashboard is om op een toegankelijke en overzichtelijke manier jaarlijkse evoluties van kerncijfers in beeld te brengen.

Het dashboard brengt indicatoren voor het Vlaamse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in beeld. In beide gewesten worden telkens vijf herkomstgeneratiegroepen met elkaar vergeleken: personen van Belgische herkomst, personen van EU-herkomst van de eerste en de tweede generatie en personen van niet-EU-herkomst van de eerste en de tweede generatie. Op basis van de herkomstdefinitie van de Vlaamse overheid wordt bepaald of iemand van buitenlandse herkomst is. Een persoon behoort tot de eerste generatie als die geboren is in het buitenland en tot de tweede generatie als die geboren is in België.

Het dashboard ontsluit cijfers over acht hoofdthema's: arbeidsparticipatie, onderwijsparticipatie, netwerken, verbondenheid, burgerschap, financiële draagkracht, gelijke behandeling en kennis van het Nederlands. De cijfers voor de thema's arbeid, onderwijs en financiële draagkracht komen voornamelijk uit administratieve data. Omdat er voor de overige thema's initieel nog geen data beschikbaar waren, werd in 2022 de survey Barometer Samenleven gelanceerd.

1.3.2. *Survey Barometer Samenleven*

De populatie van de survey bestaat uit personen tussen de 18 en 85 jaar die in Vlaanderen en Brussel wonen en minimum drie jaar geregistreerd zijn in het Rijksregister. Nieuwkomers worden dus niet bereikt met die survey. Uit die populatie is in 2023 een steekproef getrokken van ongeveer 15.000 personen. De steekproef is gerandomiseerd getrokken uit het Rijksregister binnen de tien genoemde herkomst-generatiegroepen in Vlaanderen en in Brussel. In 2023 hebben 4183 personen of 30 procent van de uitgenodigde steekproefpersonen deelgenomen aan de survey.

1.3.3. *Dashboard*

Het dashboard is terug te vinden op www.barometersamenleving.be. Bij elk van de acht thema's is er een doelstelling geformuleerd. De pijlen bij die doelstellingen tonen aan of er een verandering merkbaar is in vergelijking met het jaar ervoor en of die verandering positief of negatief is. Wanneer er geen verandering is of de verandering niet significant is, verschijnt er een oranje gelijkheidsteken. De spreker licht de vier doelstellingen toe waarvoor er een positieve of negatieve verandering zichtbaar is.

Bij het thema arbeidsparticipatie is de doelstelling meer personen van buitenlandse herkomst aan het werk te hebben. Er is sprake van een positieve verandering. In vergelijking met 2021 is het percentage werkenden van buitenlandse herkomst in 2022 met bijna 2 procent gestegen. 79 procent van de personen van Belgische herkomst was aan het werk in 2022. Bij de groepen van buitenlandse herkomst lagen de aandelen lager. Dat geldt vooral voor de groep van niet-EU-herkomst van de eerste generatie. Binnen die groep is 58 procent aan het werk. De weergave van de evolutie tijdens de voorbije tien jaar toont dat de werkzaamheid wel bij elke groep gestegen is. Desondanks blijft de werkzaamheidskloof tussen personen van Belgische en van buitenlandse herkomst groot.

De doelstelling van het thema onderwijsparticipatie is dat meer leerlingen met andere thuistaal een diploma secundair onderwijs behalen. Voor die doelstelling is er een negatieve evolutie. In vergelijking met 2020 zijn er in 2021 minder leerlingen met een andere thuistaal die het secundair onderwijs verlaten met diploma. Het gaat om een daling van 5 procent. 92 procent van de leerlingen met Nederlands als thuistaal stroomt uit met diploma. Bij leerlingen met andere thuistaal is dat 75 procent. In 2020 was er een piek op het vlak van gekwalificeerde uitstroom. Die piek valt samen met de tijdelijke sluiting van de scholen door de coronacrisis.

Bij het thema burgerschap is het doel dat meer personen van buitenlandse herkomst zich engageren in de gemeenschap. Het gaat meer specifiek over het aandeel personen dat het voorbije jaar deelnam aan acties die de gemeenschap ondersteunen, zoals vrijwilligerswerk, het organiseren van een buurtactiviteit of deelnemen aan een oudercomité. Er is een positieve evolutie: het aandeel dat zich engageert, is in 2023 gestegen met 4 procent in vergelijking met 2022. De achterliggende cijfers tonen dat van de Belgische herkomstgroep 36 procent heeft deelgenomen aan dat soort acties, terwijl bij de buitenlandse herkomstgroepen de aandelen iets lager liggen. Bij de EU-herkomstgroep van de eerste generatie ligt het aandeel het laagst, met 26 procent. Het aandeel is met 5 procent gestegen bij de Belgische groep, de EU-groep van de tweede generatie en de niet-EU-groep van de eerste generatie.

De doelstelling bij het thema financiële draagkracht is dat minder kinderen van buitenlandse herkomst in armoede opgroeien. Voor die indicator worden administratieve gegevens van Kind en Gezin gebruikt. In vergelijking met 2022 is het aandeel kinderen van buitenlandse herkomst dat geboren wordt in kansarmoede gedaald met 1 procent. De achterliggende cijfers tonen dat van de kinderen van

Belgische herkomst geboren in 2022 6 procent in kansarmoede geboren is. Bij kinderen van buitenlandse herkomst is het aandeel hoger. Van de kinderen van EU-herkomst is 16 procent geboren in kansarmoede. Van de kinderen van niet-EU-herkomst is 36 procent geboren in kansarmoede. In de evolutie van dat cijfer tijdens de afgelopen tien jaar valt op dat kansarmoede bij de niet-EU-groep gestegen is tussen 2013 en 2017, dan stagneert tot 2019 en dat het sindsdien opnieuw licht daalt. Alle cijfers zijn terug te vinden op www.barometersamenleving.be, net als tientallen andere indicatoren.

1.4. Derde generatie

1.4.1. Opzet

In 2023 werden er eenmalig ook cijfers verzameld over de derde generatie en verscheen daarover een rapport. De definitie over de derde generatie is gebaseerd op die van de Vlaamse overheid. Iemand is van buitenlandse herkomst wanneer zijn huidige nationaliteit, geboortenationaliteit of de geboortenationaliteit van minimum één ouder buitenlands is. Een persoon van buitenlandse herkomst behoort tot de eerste generatie als hij geboren is in het buitenland, tot de tweede generatie als hij geboren is in België, maar een van zijn ouders in het buitenland is geboren, en tot de derde generatie wanneer zowel hij als zijn ouders in België geboren zijn, maar een of meerdere voorouders in het buitenland geboren zijn.

De data voor de tabellen en figuren komen in de eerste plaats uit het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid. Dat zijn administratieve gegevens over de volledige bevolking. In de tweede plaats worden gegevens gebruikt van de survey Barometer Samenleven 2023.

In 2023 is eenmalig een steekproef getrokken bij de derde generatie. Van de derde generatie hebben 601 personen van EU-herkomst en 635 personen van niet-EU-herkomst deelgenomen aan de bevraging.

1.4.2. Achtergrondkenmerken

Slechts een klein aandeel van de Vlaamse bevolking behoort tot de derde generatie: 1,4 procent of 76.000 personen. Binnen de groep van buitenlandse herkomst behoort 6,5 procent tot de derde generatie. Het aandeel personen van buitenlandse herkomst dat tot de eerste of tweede generatie behoort, is veel groter. Het aandeel dat tot de derde generatie behoort, is groter bij de EU-herkomstgroep: ongeveer 12 procent of 61.000 personen behoren tot de derde generatie. Bij de niet-EU-herkomstgroep is het aandeel een stuk kleiner. Binnen de derde generatie zijn de populairste herkomstregio's buurlanden, Zuid-Europese landen, Turkije, Maghreblanden en Europese landen die niet tot de Europese Unie behoren. Van de EU-herkomstgroep van de derde generatie is 62 procent afkomstig van buurlanden zoals Nederland, Frankrijk en Duitsland, en ongeveer 30 procent is afkomstig van Zuid-EU-landen zoals Italië en Spanje. Van de niet-EU-herkomstgroep van de derde generatie is 30 procent afkomstig van niet-EU-Europese landen zoals het Verenigd Koninkrijk en Zwitserland, 26 procent van Maghreblanden en 13 procent van Turkije.

De derde generatie wordt gekenmerkt door een jong leeftijdsprofiel. Bij de meerderjarige derde generatie van EU-herkomst is bijna 80 procent jonger dan 50 jaar en 26 procent jonger dan 25 jaar. Bij de meerderjarige derde generatie van niet-EU-herkomst is dat ongeveer hetzelfde: bijna 85 procent is jonger dan 50 jaar en 39 procent is jonger dan 25 jaar. Meer dan de helft van de derde generatie van beide herkomsten is niet gelovig. Bij de derde generatie van EU-herkomst is het gelovige deel voornamelijk christelijk, bij de derde generatie van niet-EU-herkomst is van de gelovigen ongeveer de helft christelijk en de andere helft moslim.

1.4.3. De resultaten

Uit de resultaten blijkt dat de derde generatie er structureel op vooruitgaat in vergelijking met de eerste en de tweede generatie. Er is een hogere werkzaamheidsgraad bij deze groep. In 2022 was 75 procent van de derde generatie van EU-herkomst en 66 procent van de derde generatie van niet-EU-herkomst aan het werk. Binnen beide herkomstgroepen ligt de werkzaamheidsgraad van de derde generatie hoger dan bij de tweede en vooral eerste generatie, maar het ligt ook nog iets lager in vergelijking met de Belgische groep. Er zijn ook lagere werkloosheidsgraden bij de derde generatie. Van de beroepsbevolking van EU-herkomst van de derde generatie is ongeveer 3 procent werkzoekend en bij de beroepsbevolking van niet-EU-herkomst is dat ongeveer 4 procent. Die aandelen liggen lager bij de derde generatie dan bij de tweede en vooral de eerste generatie, maar opnieuw wel iets hoger dan bij de Belgische herkomstgroep.

De derde generatie ervaart minder vaak financiële moeilijkheden dan de vorige generaties. In de survey werd de vraag gesteld of men een onverwachte kost van 1100 euro zou kunnen betalen met eigen middelen. Bij de derde generatie van EU-herkomst zou 21 procent die onverwachte kosten niet kunnen betalen. Dat ligt ongeveer op hetzelfde niveau als bij de eerste en tweede generatie van EU-herkomst. Bij de niet-EU-groep zijn er wel verschillen zichtbaar tussen de generaties. Bij de derde generatie van niet EU-herkomst zou 28 procent de onverwachte kosten niet kunnen betalen. Dat aandeel ligt hoger bij de tweede en vooral de eerste generatie. In vergelijking met de Belgische groep heeft de derde generatie van beide herkomsten nog significant vaker moeilijkheden om die onverwachte kosten te kunnen betalen.

Op bepaalde andere vlakken benadert de derde generatie de Belgische groep. De derde generatie neemt vaker deel aan activiteiten van verenigingen dan de eerste en tweede generatie. 54 procent van de derde generatie van EU-herkomst en 48 procent van de derde generatie van niet-EU-herkomst heeft de voorbije twaalf maanden deelgenomen aan een activiteit van een vereniging. Ook daar liggen de aandelen lager bij de tweede en vooral bij de eerste generatie. In vergelijking met de Belgische herkomstgroep ligt het aandeel bij de derde generatie dan weer significant lager.

Ook op het vlak van houdingen benadert de derde generatie de Belgische groep. Een even klein aandeel van de derde generatie vindt dat geloof boven wet komt. Dit werd gemeten door bij gelovige respondenten te peilen naar de houding tegenover de stelling 'ik vind dat ik de Belgische wetten mag overtreden als deze niet samengaan met de regels van mijn geloof'. Van de derde generatie van zowel EU- als niet-EU-herkomst is ongeveer 3 procent van de gelovigen het eens met die stelling. Dat verschilt niet van de Belgische groep en ook niet van de EU-groep van de eerste en de tweede generatie. Bij de niet-EU-groep van de eerste en tweede generatie is 7 à 8 procent van de gelovige respondenten het eens met de stelling, wat significant meer is dan bij de andere groepen.

Hoewel de derde generatie het op verschillende vlakken beter doet dan de eerste en de tweede generatie, zijn er ook indicatoren waarvoor dat niet het geval is. Zo heeft de derde generatie relatief weinig vertrouwen in de medemens. 38 procent van de derde generatie van EU-herkomst en 30 procent van de derde generatie van niet-EU-herkomst vindt dat de meeste mensen te vertrouwen zijn. Die aandelen zijn significant lager dan bij de eerste generatie en de Belgische groep.

Op het vlak van lokale verbondenheid blijkt de derde generatie zich gemiddeld minder verbonden te voelen dan de eerste generatie. Van de derde generatie van EU- en niet-EU-herkomst voelt 57 procent zich verbonden met de gemeente of stad waar men woont. Dat is significant minder dan de Belgische groep en dan de eerste generatie.

De derde generatie ervaart, net zoals de eerste en de tweede generatie, discriminatie vanwege herkomst, huidskleur of geloof. In de survey werd gevraagd of de respondenten de voorbije twaalf maanden discriminatie hebben ervaren en zo ja, op welke gronden dat ze dachten dat dat gebeurde. Van de derde generatie van EU-herkomst zegt 9 procent dat ze discriminatie op basis van herkomst, huidskleur of geloof hebben meegemaakt. Dat is minder dan bij de tweede en vooral de eerste generatie. Bij de niet-EU-groep is het aandeel dat discriminatie heeft meegemaakt, opvallend hoger dan bij de EU-groep. Van de derde generatie van niet-EU-herkomst zegt 28 procent discriminatie te hebben meegemaakt op die gronden. Dat is minder dan bij de eerste en tweede generatie. Daar valt ook op dat de tweede generatie van niet-EU-herkomst de groep is die het vaakst discriminatie ervaart, met 60 procent. Het volledige rapport over de derde generatie is terug te vinden op www.barometer-samenleving.be.

2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden

2.1. Tussenkost van Nadia Sminate

Nadia Sminate vindt de doelstelling van de sprekers heel waardevol, omdat het belangrijk is om een beeld te krijgen op het samenleven in diversiteit. Zo kan er gereageerd worden op eventuele problemen die opduiken.

Tijdens de gedachtewisseling op 28 maart 2023 over dit onderwerp (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 1666/1*), toen nog met minister Bart Somers, werd er een geanimeerd debat gevoerd. De spreker twijfelt met name aan de kwaliteit van de barometer. Ze vindt de vragenlijst te beperkt en vindt dat er geen kwalitatieve analyse is van de antwoorden. Volgens haar is het een verzameling van statistieken, die evenwel ook elders terug te vinden zijn. Wat haar het meeste stoort, is dat er vooral wordt uitgegaan van de visie en ervaringen van de nieuwkomer en dat er weinig nadruk wordt gelegd op de ontvangende samenleving, wat ze toch ook belangrijk vindt.

Een andere discussie toen ging over het gebruik van andere talen. De uitleg daarvoor was dat de doelgroep bestond uit mensen uit de eerste integratiefase, gedefinieerd als 'personen die een buitenlandse nationaliteit hebben of een buitenlandse geboorternationaliteit hebben en de Belgische nationaliteit minder dan tien jaar geleden hebben verworven'. Dat houdt in dat bijvoorbeeld een Pool die al 25 jaar in Vlaanderen woont of een Marokkaan die al zes jaar de Belgische nationaliteit heeft, die enquête in een andere taal mag invullen. Zelfs Nederlanders kregen de keuze. Gezien de vorige reacties van minister Gwendolyn Rutten op het respect voor het Nederlands, verwacht de spreker niet dat de minister daar graten in ziet.

Het meest opvallende cijfer is dat intussen meer dan een kwart van die groep een buitenlandse origine heeft en dat ook het aandeel van mensen met een buitenlandse nationaliteit stijgt. De spreker denkt dus dat het des te belangrijker is om aandacht te hebben voor het integratie- en inburgeringsbeleid. Het Nederlands is daarbij een van de belangrijkste pijlers. De spreker vindt het jammer dat er op dat vlak weinig positieve evolutie is. Alleen bij de Congolese doelgroep was er een duidelijke stijging van het aandeel mensen dat het Nederlands goed beheerst. Bij de andere groepen was er een stagnatie. Volgens de spreker begint alles bij taal. Daarom werd daar tijdens de huidige zittingsperiode heel sterk op ingezet. Ze vindt het dus moeilijk te begrijpen dat er nog mensen zijn die het stimuleren van het Nederlands, het testen van het Nederlands bij kinderen of het nastreven van een hoger niveau van het Nederlands voor inburgering beschouwen als een extra drempel. Die opmerking is vooral gericht aan de linkse partijen.

Wat de deelname aan inburgeringstrajecten betreft, is er ook vrij teleurstellend nieuws. Weinig EU-inwoners die niet verplicht worden tot deelname aan een inburgeringstraject

doen dat effectief. De Polen en de Roemenen doen het slecht op dat vlak. Dat vindt de spreker jammer omdat het net die groepen zijn die vaak in hun leefwereld blijven en daarbuiten weinig contact zoeken. Ze vindt het bijzonder jammer dat zij niet verplicht kunnen worden om die inburgeringslessen te volgen. Ze vindt dus dat er aan die kar getrokken moet worden. Ze weet wel dat het niet onder de bevoegdheid van de minister valt, maar de gevolgen zijn wel voor Vlaanderen. Verschillende lidstaten worden met dezelfde problemen geconfronteerd en delen dezelfde mening. Ze vindt dat er moet worden nagedacht over hoe dat kan worden veranderd.

De spreker heeft een gemengde houding ten aanzien van diversiteit. Er zijn positieve signalen zoals een verbetering op het vlak van gendergelijkheid en de aanvaarding van halebiseksualiteit. Wat ze ook positief vindt, is dat de grote meerderheid van de respondenten zich thuis voelt in het land, dat er meer interactie is op intercultureel gebied en dat er vaker gesproken wordt met mensen van verschillende origine. Anderzijds is er volgens de spreker nog een lange weg af te leggen, want ze ziet ook veel onrustwekkende signalen. Amper de helft van de Belgische respondenten vindt diversiteit een verrijking en dat cijfer evolueert nauwelijks. 40 procent van de Turken en Marokkanen vindt dat men de eigen cultuur op school en op het werk volledig moet kunnen beleven. De gevolgen daarvan zijn merkbaar. 20 procent van de herkomstgroepen met een islamitische achtergrond vindt dat de Belgische wetten overtreden mogen worden als die niet samengaan met de geloofsregels. Amper de helft van de herkomstgroepen met een islamachtergrond vindt dat homoseksuele mannen en vrouwen hun leven moeten kunnen leiden zoals ze willen. Dat zijn teleurstellende cijfers.

De spreker denkt te mogen stellen dat er op vijf jaar tijd weinig positieve evolutie zit in de cijfers. Volgens haar bewijst dat dat er nog meer op de verworven rechten gestaan moet worden, zeker als men ervoor wil zorgen dat de Vlaming inburgering en integratie als een succes beschouwt. Er zal nog veel harder moeten worden ingezet op acties die gericht zijn op de Vlaamse waarden en normen, op de Vlaamse geschiedenis en op de Vlaamse taal. Er werden al heel wat stappen in de juiste richting gezet, bijvoorbeeld met de Canon van Vlaanderen. Ze denkt evenwel niet dat men daarin kan slagen door zich op de borst te kloppen voor een aantal kleine verschuivingen, bijvoorbeeld voor het feit dat de derde generatie nu even ver staat als de Vlaming. Dat gaat om kinderen van mensen die in Vlaanderen geboren zijn. Dat zijn bijvoorbeeld de kinderen van de spreker zelf. Ze zou zich erover verwonderen mocht dat niet het geval zijn. Ze vindt dat geen reden om te zeggen dat men geslaagd is in het opzet. Er worden wel stappen in de goede richting gezet, maar toch mag men nog niet tevreden zijn met de resultaten.

Welke lessen trekt de minister uit de cijfers over het gebruikmaken van het inburgerings-traject? Welke meer dwingende acties wil ze ondernemen om meer mensen met een EU-achtergrond naar dat traject te leiden? Kan ze duidelijkheid geven over de timing van de aanpassing van het minimumniveau naar B1? Zal ze bijkomende initiatieven nemen om het belang van het Nederlands nog meer centraal te stellen in het inburgeringsbeleid? Hoe kijkt ze naar de onrustwekkende houding van een aantal herkomstgroepen over de verhouding tussen de regels van god en de wetten in België?

2.2. Tussenkomen van Sam Van Rooy

Voor *Sam Van Rooy* wijzen de cijfers op een omvolking in Vlaanderen. Daarnaast onderschrijft hij ook de kritiekpunten die Nadia Sminate formuleerde op de drie onderzoeken. Die onderzoeken moeten kunnen worden gebundeld in één groot onderzoek. Dat zou het formuleren van conclusies en beleidsaanbevelingen ook vergemakkelijken.

De spreker vindt het een heel opmerkelijke vaststelling dat slechts ongeveer de helft van de mensen van Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst personen van Belgische herkomst willen leren kennen. Dat bewijst het falen van zowel het immigratie- als het integratiebeleid, en dat die mensen niet thuishoren in Vlaanderen.

Verder wijst de spreker op het hoge aantal laagopgeleiden en het lage percentage dat aan het werk is, met name bij de Afghanen, de Marokkanen en de Turken. De spreker stelt ook vast dat zij heel sterk vasthangen aan hun cultuur en geloof van herkomst. Wat de mensen betreft die vinden dat de Belgische wetten mogen worden overtreden als die niet samengaan met de regels van het geloof, vindt de spreker dat diegenen die daar neutraal op antwoorden, even problematisch zijn als degenen die het eens zijn met die stelling. Dat moet een alarmbel zijn die bij iedereen afgaat. Het gaat immers over honderdduizenden mensen in de samenleving.

In het verlengde daarvan ligt de vaststelling dat amper een kwart van de Marokkanen en een derde van de Turken en de Afghanen het oké zou vinden als hun dochter thuiskomt met iemand van een ander geloof. Ook dat bewijst hoezeer zij niet willen integreren. Bovendien geven vooral moslims aan dat hun geloof sterker is geworden, wat niet het beste doet verhoppen over radicalisering en extremisme.

Het verbaast de spreker dan ook niet dat 56 procent van de personen van Belgische herkomst verwacht dat samenleven in diversiteit almaar moeilijker zal worden. Overigens denkt ook 20 procent van de Afghanen dat. Verder wil 17 procent van de Turken niet dat er joden naast hen komen wonen. Als men al die percentages omzet in absolute cijfers, zijn dat aantallen om heel bezorgd over te zijn. De spreker wijst ook op het gegeven dat 28 procent van de Afghanen het eens is met of neutraal staat tegenover de stelling dat mensen in naam van extremistische groeperingen geweld gebruiken, en besluit dat dat een rechtstreeks gevaar vormt voor de samenleving, de vrijheid in de samenleving en de democratie. Ook is 23 procent van de Afghanen het er niet mee eens dat een vrouw leiding kan geven aan een man op het werk. 13 procent antwoordde daar neutraal op. De spreker besluit dat in totaal bijna de helft van de Afghanen, wat man-vrouwverhoudingen betreft, dus niet thuishoort in Vlaanderen. Hij heeft ook weinig hoop dat ze in de toekomst dat soort denkbeelden zullen veranderen.

Verder maakt de spreker zich ook veel zorgen over de herkomsttaal. 63 procent van de Afghanen spreekt immers alleen de herkomsttaal met hun kinderen. Bij Marokkanen en Turken ligt dat percentage respectievelijk op 18 en 32 procent. Het verwondert hem dan ook niet dat die kinderen het heel vaak slecht doen op school.

Ook in de Barometer Samenleven ziet de spreker heel weinig hoopgevende cijfers voor werk, schoolse achterstand en kansarmoede. Soms is er wel een lichte verbetering bij een bepaalde groep, maar wat de fundamentele indicatoren betreft, zoals werkloosheid, kansarmoede en schoolse achterstand, zit men nog altijd niet op het niveau van de autochtone Belgen. Zelfs bij de derde niet-EU-generatie ligt de arbeidsparticipatie nog altijd veel lager dan die van mensen van Belgische herkomst. Ook wat betreft het deelnemen aan activiteiten van verenigingen ligt het percentage nog altijd veel lager.

De spreker concludeert dat men veel te laat begonnen is met het inburgeringsbeleid. In hoeverre er een positieve impact is, zal in de toekomst nog moeten blijken. Hij benadrukt dat het feit dat velen met een migratieachtergrond niet geïntegreerd zijn omdat ze dat niet kunnen of niet willen, een middelvinger is naar de overheid, die de afgelopen twintig jaar kosten noch moeite heeft gespaard om mensen die uit het buitenland komen, te integreren en in te burgeren. Als men al die kosten en moeite optelt en vaststelt dat dit het resultaat is, dan is dat om van te huilen. Het moet dan ook een wake-upcall zijn. De minister moet ervoor zorgen dat de

migratie-instroom drastisch wordt ingeperkt en dat er een strikte selectie wordt gemaakt, zodat alleen nog mensen toegang krijgen tot onze samenleving die het verdienen en die effectief een culturele en economische meerwaarde zullen hebben voor onze samenleving. Anders zal men de komende zittingsperiodes dezelfde cijfers blijven zien en zal dit niet structureel op een aanvaardbare manier verbeteren.

2.3. Tussenkost van Bob Savenberg

Bob Savenberg focust op de derde generatie. Die is er economisch op vooruitgegaan ten opzichte van de eerste generatie. Er is een hogere werkzaamheidsgraad, er zijn minder financiële moeilijkheden, ze nemen deel aan activiteiten. Toch voelt de derde generatie zich minder verbonden met de lokale gemeenschap en heeft ze minder het gevoel dat ze erbij hoort dan de eerste en tweede generatie. Hoe langer mensen hier wonen, hoe minder ze zich thuis voelen. Dat kan niet de bedoeling zijn. De spreker vraagt aan de minister wat zij zal ondernemen om de migranten zich opnieuw thuis te laten voelen.

2.4. Tussenkost van Staf Aerts

Staf Aerts merkt op dat Sam Van Rooy niets anders doet dan racistische praat verkopen zoals omvolkingstheorieën. Zo wekt hij angst op. Het gaat nochtans om een rapport rond samenleven, dat mensen zou moeten samenbrengen. Als er iets samenleven niet bevordert, is het continu bevolkingsgroepen tegen elkaar proberen opzetten. De spreker wil het over een heel andere boeg gooien. Het rapport bevat meer dan alleen maar kommer en kwel. Er zijn zeker nog aandachtspunten. Dat een aanzienlijk deel van de ondervraagden het geloof nog altijd boven de wetten stelt, bijvoorbeeld, is niet goed en moet verder door het beleid worden aangepakt.

Andere dingen zijn wel goed. Dat een grote meerderheid van mensen met een migratieachtergrond zich thuis voelt in Vlaanderen, maakt de spreker heel blij. Zeven op de tien Marokkanen, Afghanen en Congolezen voelen zich Belg. Dat zijn cijfers die de goede richting uitgaan. Daartegenover staat dat ze aanvoelen dat hun inspanningen niet geapprecieerd worden en dat ze veel minder vertrouwen hebben in de medemens. Hoe komt dat? Het aantal keren dat mensen zich gediscrimineerd voelen, is ook nog een heel hoog cijfer. In de voorbije twaalf maanden was dat 54 tot 67 procent, een stijging ten opzichte van het vorige jaar.

Heel veel allochtonen zitten in een situatie van armoede. 80 procent van de Afghanen kan geen uitgaven boven 1000 euro aan. Daar is nog heel wat werk aan de winkel. De cijfers van kinderarmoede zijn ook pijnlijk. Hoe gaat de maatschappij mensen meer betrekken? Hoe kunnen ze uit die armoede klimmen? Hoe geeft men hun meer handvatten?

De arbeidsparticipatie kent opvallende cijfers. De diploma's moeten erkend worden. De spreker vraagt of er op dat vlak nog stappen worden gezet. Dat zal de armoede-cijfers beïnvloeden.

Het draagvlak rond diversiteit is een belangrijke uitdaging voor de minister van Samenleven. De helft van de Belgen vindt het oké dat allochtonen in het huis naast hen komt wonen. Dan is er ook nog een helft die dat niet oké vindt. Hoe creëert men daarvoor meer draagvlak?

3. Antwoorden van de genodigden

3.1. Antwoorden van minister Gwendolyn Rutten

Minister *Gwendolyn Rutten* gaat in op de algemene beschouwingen. Het zijn twee grote en gedetailleerde rapporten. Het is de bedoeling om met al het cijfermateriaal aan de slag te gaan. Het is allemaal nog 'work in progress'. Een belangrijke boodschap

en vraag van de minister is hoelang men nog moet spreken over de derde generatie. Men heeft het zelf aangehaald: het gaat over de kinderen. Dat heeft eigenlijk weinig zin. De resultaten zijn heel positief en bewijzen voor de minister dat het Vlamingen zijn zoals alle Vlamingen. Het taalgebruik is ook belangrijk. Moet men dan ook gaan spreken over een vierde en vijfde generatie? Dat heeft geen enkele zin meer.

De conclusies zijn niet zwart of wit, er zijn heel veel tinten grijs en heel veel nuances. Er staat ook telkens aangegeven of de cijfers al dan niet significant zijn. Er zijn opmerkingen gemaakt over mensen van Afghaanse herkomst. Op zich is dat niet onlogisch, ze zijn hier het minst lang. De asielcrisis duurt al zo'n tien jaar. Dat kan men moeilijk een-op-een vergelijken met mensen die al verschillende decennia in Vlaanderen verblijven. Bij hen kan men wel over verschillende relaties spreken.

De minister roept op om elkaar te besmetten met nuance en het niet op flessen te trekken. Het gaat tenslotte over mensen.

Men heeft niet gewacht om op aangeven van de commissie het beleid telkens opnieuw aan te passen. De expertise van de commissieleden, van de administratie en het werkveld, hebben daartoe bijgedragen. Er is een turbo gezet op inburgering; er wordt veel meer de link naar werk gelegd. Staf Aerts vroeg om meer in te zetten op de erkenning van diploma's. Uit het OESO-onderzoek 'Inburgeringsbeleid in Vlaanderen' blijkt dat Vlaanderen daar niet zo goed in is. Men heeft daar niet op gewacht, maar men ziet telkens de bevestiging van bepaalde tendensen. De minister neemt aan dat dat de richting is van het beleid in de komende maanden. Ze luistert graag naar de suggesties van de commissieleden.

Uiteraard bevat het rapport heel positieve zaken: hoe mensen zich thuis voelen, de evoluties. Andere zaken zijn ronduit onaanvaardbaar, en de minister heeft geen enkele moeite om dat te zeggen. Geweld aanvaarden is voor haar gewoon een no-go. Dat cijfer moet zonder enige discussie omlaag.

De cijfers over gendergelijkheid evolueren doorheen de tijd. Maatschappelijke oriëntatie zet heel sterk in op de rol van vrouwen in de samenleving. Ook voor holebi's is dat een heel specifiek aandachtspunt. Daar zijn de cijfers een beetje zoals het vroeger in Vlaanderen was en soms nog is: hoe verder weg, hoe positiever of neutraler men ertegenover staat. Er zijn heel hoge cijfers voor het eigen leven leiden van lgbtqi-personen, maar als het dichterbij komt, daalt de tolerantiegrens. Men heeft minder graag dat de eigen kinderen in die wereld terechtkomen.

Er is nu wel cijfermateriaal, maar men weet niet hoe men de vragen geïnterpreteerd heeft en welke gevoelens of beweegredenen er achter de antwoorden zitten. Dat kan men daar niet uit halen.

Hetzelfde geldt voor de vraag of men Belgische wetten mag overtreden als die niet in overeenstemming zijn met het geloof. Natuurlijk reageert de minister daar negatief op: zo werkt het niet. Maar ook daar weet men niet wat mensen daar precies mee bedoelen. Ook bij autochtonen bestaan er misverstanden over bijvoorbeeld de abortuswetgeving. Abortus is legaal in België, maar toch zijn er traditionele religies die zich daartegen verzetten: die wetgeving mag volgens hen zelfs niet bestaan. Die wetgeving verplicht echter niemand om abortus te plegen. Hetzelfde geldt voor euthanasie. De vraag is deze keer veranderd, de onderzoekers zullen daar nog op ingaan.

Mensen willen elkaar leren kennen. Daar is grote behoefte aan. Daarom is de buddy-werking ingevoerd. Omgekeerd voelt slechts een op de drie autochtonen die behoefte. Dat wordt niet algemeen gedeeld; het blijft een aandachtspunt.

De minister wijst erop dat dit wetenschappelijk onderzoek vooral wil weten wat er werkelijk leeft. Idealiter zijn de deelnemers het Nederlands perfect machtig, maar de realiteit is anders. Men verkoos te focussen op wat er echt leeft en niet op de taal. Dat was geen politieke, maar een wetenschappelijke keuze. De opmerking voor een onderzoek naar de perceptie bij mensen van Belgische herkomst is valabel, maar heeft een totaal andere scope. Als dat al niet in het boek staat, kan het alvast in de appendix worden toegevoegd. Door andere opmerkingen wil de minister zich niet laten provoceren.

3.2. Antwoorden van Gerlinde Doyen en Tine Kil

Gerlinde Doyen begrijpt dat de voorstelling van drie onderzoeken op één congres en in één commissie voor verwarring kan zorgen. Daarom gaat ze in op de specificiteiten. De survey 'Samenleven in Diversiteit' is met 145 vragen een lang en duur onderzoek, dat precies daarom niet elk jaar kan worden herhaald. Interviewers komen bij specifieke herkomstgroepen aan huis. Zo kan er dieper op bepaalde vragen worden ingegaan en wordt vermeden dat het gemiddelde resultaat van het onderzoek neutraal blijft. Anderzijds kunnen er geen uitspraken worden gedaan over de niet-EU-groep als geheel of de tweede generatie, maar daarvoor is de Barometer Samenleven dan weer een goed instrument. Het is een korte onlinebevraging die alleen maar op papier wordt bezorgd als ze onbeantwoord blijft. De bevraging is goedkoper en kan eenvoudiger op termijn worden herhaald.

De spreker wijst erop dat het niet wenselijk is om er een gewoonte van te maken om over de derde generatie te spreken. Dat is nuttig voor het onderzoek, maar niet voor het maatschappelijke debat. Via de Barometer Samenleven kan er binnen enkele jaren wel opnieuw een steekproef van de generatie worden gehouden om de evolutie te bekijken.

Er kan nog lang niet voor alles een verklaring worden gegeven, hoe graag de onderzoekers dat ook zouden willen. Daarom komen er focusgroepen die zich onder meer zullen buigen over een stelling als 'in een conflictsituatie kies ik mijn geloof boven de wet'. Men zal daarin bevragen welke situaties men daarbij voor ogen heeft. Principieel kan men stellen dat de Belgische wet boven geloof moet worden gesteld, maar met meer kennis over details kan een juistere inschatting worden gemaakt.

Tine Kil licht de taalaanpak van de Barometer Samenleven toe. De uitnodigingsbrieven en de vragenlijsten werden in het Nederlands verstuurd. Voor een specifieke groep werd een anderstalige samenvatting toegevoegd en waren ook de onlinevragenlijsten in het Frans, Engels, Spaans, Duits en Arabisch. De Barometer Samenleven wil immers ook meten hoe goed personen van buitenlandse herkomst Nederlands spreken. De vragen alleen in het Nederlands aanbieden, zou een vertekend beeld geven.

4. Bijkomende vragen van de commissieleden

Nadia Sminate begrijpt dat een nieuwkomer onvoldoende de taal beheerst. Maar van mensen die de Belgische nationaliteit hebben verworven en soms al meer dan tien jaar in ons land wonen, mag men toch verwachten dat ze Nederlands spreken. Dat zou zelfs als een criterium moeten gelden om die nationaliteit te verkrijgen. Zij vindt het huidige beleid te pamparend. Het geeft bovendien een fout signaal over het belang van de taal.

Sam Van Rooy meent dat minister Gwendolyn Rutten erg licht gaat over het feit dat 28 procent van de Afghanen het eens is met of neutraal is tegenover de stelling dat mensen in naam van extremistische groeperingen geweld gebruiken. Hetzelfde geldt voor personen die beweren dat vrouwen geen leiding kunnen geven en het, in de realiteit, bijvoorbeeld vrouwelijke leerkrachten vanuit die visie erg moeilijk maken. Een minister van een partij die federaal en Vlaams al decennialang aan de knoppen zit, zou luid en duidelijk moeten zeggen dat mensen die die denkbeelden

koesteren, niet thuis horen in Vlaanderen en het land moeten worden uitgezet. Hij vindt de bewering van de minister dat het bij de derde of latere generatie over 'Vlaming onder de Vlamingen' gaat, louter vanwege de generatie, niet correct, ook al zou hij het liever anders willen. Men kan er niet van uitgaan dat iemand van de derde generatie per definitie Vlaming onder de Vlamingen is. De realiteit is anders.

De spreker beklemtoont dat hij het niet om te provoceren over omvolking heeft. Hij vraagt Staf Aerts en/of zijn partij om de moed te hebben een klacht tegen hem in te dienen als men werkelijk vindt dat hij zich daarmee racistisch uitlaat en dus een strafbaar feit pleegt. Hij pikt die zware aantijging van niemand.

De spreker legt alvast nog eens uit wat omvolking betekent. Omvolking is geen complot- of andere theorie. Het is een demografische evolutie waarbij de oorspronkelijke autochtone bevolking en haar cultuur worden vervangen door een ander volk of andere volkeren en hun cultuur. Wie dat ontkent moet maar, zoals Conner Rousseau, eens in Molenbeek, of zoals Walter De Donder in bepaalde wijken in Antwerpen gaan kijken. Zij stelden hetzelfde vast. De spreker benadrukt dat hij en zijn partij zich zullen blijven verzetten tegen het in grote mate vervangen van onze cultuur door een andere.

5. Aanvullende antwoorden van minister Gwendolyn Rutten

Minister *Gwendolyn Rutten* zegt zich niet te willen laten provoceren, maar kan toch ook niet zwijgen als ze dergelijke onzin hoort. Ze raadt Sam Van Rooy aan om zijn DNA te laten analyseren, zodat hij zich kan verbazen over wat er allemaal in zijn DNA zit en wat hem dat kan vertellen over zijn herkomst. Die definitie van omvolking deelt ze overigens absoluut niet.

Daarnaast geeft ze stellig aan dat de extremistische Vlaams-nationalistische cultuur van Sam Van Rooy de hare niet is. Zeggen dat men op basis van die cultuur dergelijke theorieën kan vertolken, vindt ze klinkklare, racistische onzin.

6. Bijkomende tussenkomst van Sam Van Rooy

Sam Van Rooy is van mening dat de minister niet goed geluisterd heeft. Ze doet alsof hij eerst het woord DNA in de mond heeft genomen of ernaar verwezen heeft, terwijl ze dat zelf net heeft gedaan. Hij wil aan de minister, die zich toch vaak opwerpt als feministe en voor vrouwenrechten is, duidelijk maken dat er wijken zijn in Frankrijk waar de omvolking en de problemen die dat met zich meebrengt, nog veel erger zijn dan in Vlaanderen.

Zo is er 'La Brigade des mères': twee moedige vrouwen met een migratieachtergrond die door bepaalde geïslamiseerde wijken in Frankrijk wandelen en daar vaststellen dat de vrouwen uit het straatbeeld zijn verdwenen. In steden als Lyon en Parijs ziet men minutenlang alleen maar islamitische mannen op straat. De vrouwen zitten thuis achter de voorgevel en mogen alleen zwaar gesluierd of onder begeleiding van een man naar buiten. Die wijken zijn volgens hem ontvolkt: het Franse volk is daar vervangen door een ander volk met een andere cultuur, wat ervoor zorgt dat de wijken onherkenbaar werden. Het zijn Pakistaanse, Iraanse, Qatarese of Egyptische wijken geworden, waar vrouwen onzichtbaar zijn en vrouwenrechten de facto niet meer bestaan. Dat is wat het Vlaams Belang met de term 'omvolking' wil aanklaarten. Het heeft dus niets te maken met DNA.

Kris VAN DIJCK,
voorzitter

Bart TOMMELEIN
Sam VAN ROOY,
verslaggevers